

Habil. dr. doc. Ingė Lukšaitė „Žodžiai iš Širdies“

sutinkant knygą "Universiteto įkvėpta. Atsiminimai apie gydytoją Dalią Triponienę"

Profesoriaus Vytauto Triponio knygos "Universiteto įkvėpta. Atsiminimai apie gydytoją Dalią Triponienę" (Vilnius, 2023) sutiktuvės yra ypatinga galimybė apmąstyti laiką, kuriame gyvenome ir dar gyvename. Dauguma susirinkusiųjų 2024 m. sausio 25 d. Medicinos bibliotekos salėje yra Vytauto arba Dalios bendrakursiai, bendradarbiai, nuėję kartu ilgą kelią. Dalią pažįstu nuo 1955 m., esu jos bendraklasė. Draugavome tai nutoldamos, tai vėl suartėdamos 66 metus. Šį vakarą žvelgiame į šviesų paminklą - knygą skirtą jai.

Ši knyga yra daugeliu požiūrių ypatinga. Ji parašyta gerai pažinojusio Dalią jos vyro Vytauto Triponio širdimi. Labai autentiška, atverianti langą į sudėtingą pokario ir sovietinio laiko gyvenimą, papasakotą atskleidžiant Dalios asmenybę, šeimos, bendradarbių tarpusavio santykius, pasišventimą darbui ir tų asmenybių, kurios buvo šalia, augino ir dirbo žmonių labui, pašlovinimą. Knyga pagerbia ir Dalią, ir šalia buvusius iškilus gydytojus - mokytojus ir bendradarbius. Knyga yra dvigubai autentiška: Vytautas išstudijavo Dalios archyvą, rado neskelbtų jos pabaigtų tekstų, jos minčių įvairių renginių programų paraštėse, papildė skelbtų straipsnių mintimis, prisiminė svarbių klausimų svarstymus, nuomones. Knyga yra lyg Dalios minčių, studijų tąsa. Jos asmenybės - ne tik išorės, bet ir vidaus pasaulio - portretas, jis yra autentiškas ir tikras. Antra vertus, pats autorius buvo ir yra bendramintis, gerai supratęs Jos siekius, darbo tikslus, kelius jiems pasiekti. Autorius eskizuoja Dalios vidaus pasaulio bruožus, pats juos jautęs, patyręs. Daugelį darbų jie abu yra dirbę kartu, sutartinai ir ta bendra patirtis yra vienas iš knygos šaltinių.

Knyga yra paminklas ne tik Daliai, bet ir jos mokytojų kartai, jos kartos medikams, kurie nepaisant sveikatos apsaugos sistemos ydų, menkų to meto medicinos techninių galimybių, savo darbą skyrė gydytojų tarnystei. Dalios žodžiais tariant "Gydytojo tarnystė - tai nenugalimas noras iš visų jėgų padėti kenčiančiam ligoniui, mylėti žmogų, mokėti atsižadėti savęs ir valingai, sąžiningai vykdyti savo pareigą". Tose keliose kartose būta ypatingai pasišventusių gydytojų darbui, kurie gebėjo dirbti aukščiausios kvalifikacijos lygiu, ėmėsi maksimaliai rezultatyviai veikti tomis sąlygomis, kurias diktavo politinės ir socialinės aplinkybės. Jie stengėsi išradinai ir aktyviai išnaudoti kiekvieną galimybę keisti tas darbo sąlygas. Žvelgiant iš aštuonių dešimtmečių perspektyvos, matyti, kad Jie ėmėsi gyvenimo šeiminių vaidmens, buvo ne tik vykdytojai, kuriems veiklą diktavo aplinkybės. Dalia 2012 m. laiške medikams dėkojo gydytojams "kuriantiems aplinką, kurioje atsiranda ir didėja aistra siekti tobulybės gelbstint ligonio gyvybę." Ji jautėsi tos aplinkos, to rato dalimi.

Knygoje nėra nė žodžio apie gydytojo nuovargį, kuris lydėjo ilgus metus tuos, kurie pasirinko valingą ir sąžiningą tarnystę. Atsimenu, kartą Dalia pasakojo, kad jie abu ieškojo būdų, kaip pasiekti, kad trumpa miego trukmė būtų kokybiškesnė ir kad trumpos miego valandos teiktų reikalingą poilsį. Jie bandė miegoti šilto vandens vonioje, bet, kiek žinau, eksperimentas nepasiteisino. Nuovargį reikėjo nugalėti.

Šios gydytojų tarnystės žmonėms pašlovinimas yra šerdis, jungianti abi knygos dalis: pasakojimus apie Dalios, jos gydytojų šeimos ir Vilniaus medicinos draugijos istoriją bei veiklą. Dalios Triponienės ypatinga domėjimosi sritis, studijų baras, knygos autoriais žodžiais tariant, "nauja vaga, greta jos profesinio gyvenimo tėkmės" buvo Vilniaus medicinos draugijos istorija, jos veiklos atgaivinimas ir darbas joje. Ji tyrinėjo išlikusius Draugijos dokumentus, rinko skelbtas žinias apie ją, parašė ir paskelbė tris studijas apie Draugijos istoriją. Ji žavėjosi XIX a. gydytojais, kurie paskelbė draugijos darbo moto: "Tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui". Rusijos imperijos valdomoje Lietuvoje jie tarnystę gimtajam kraštui laikė verta savo gyvenimo. Telefonu ji žavėdamasi man pasakojo apie XIX a. draugijos gydytojus, jų asmenybes, biografijas, jų pažiūras ir pasišventimą žmogui. Ypatingą įspūdį jai (ir man) padarė Julijonas Ticijus (1818-1898). Jo išmintis, Dalios prikelta iš užmaršties, gali būti atrama ir mūsų amžiaus žmogui, bandančiam suvokti žmogaus paskirtį visuomenėje ir įprasminti būtį: "Mes visi einame sunkiu keliu, priekyje - nuolatinė kova su griovėjais, iš paskos seka visuomenės teismas, bet ne visada teisingas... " .

Bandant pažvelgti istoriko akimis į tą laiką, kuris pulsuoja iš autoriaus žodžių knygoje, galima tarti, kad dar gyva, bet baigiasi epocha, trukusi kelis šimtus metų, kai dalies gydytojų valia medicina žvelgė į žmogų, kaip į visumą, aprėpė dėmesiu ir jo fizinę, ir dvasines puses, mediciną vertino kaip tarnystę, kurioje gyvavo pagarba ir meilė žmogui, medicina buvo humanistinė. Šios epochos asmenybės buvo XIX a. Vilniaus medicinos draugijos iškiliai, o XX a. - Dalia, jos mokytojai ir bendradarbiai. XXI a. atnešė nepaprastą techninę pažangą, kuri leidžia pažinti žmogaus fizinę būklę, tiksliai ir greitai diagnozuoti ligą, bet patį žmogų, jo visumą paliko paraštėse. Ipolitio Jundzilo (1846-1898), nueinančios XX a. kartos gydytojų, Dalios ir knygos autoriaus žodžiais tariant "reikia gydyti žmogų, o ne jo dalis"... ir neužmiršti jo paties. Matyt, svaiginančiai greitas medicinos aparatūros vystymasis, siaurėjanti, bet gilėjanti gydytojų specializacija, trukdo apmąstyti santykio su žmogumi keitimąsi ir būtinybę jį iš naujo rasti. Poreikis grąžinti Mediciną, kaip kultūros sritį į humanitariką, į jos humanistines vėžias yra pasitinkamos knygos šerdis, jungianti visus knygos tekstus, užduotis ateinančiai kartai, orientyras ateičiai.

2024.01.25. Habil. dr. doc. Ingė Lukšaitė